

Łuczyński, Michał

Mitologia słowiańska na międzynarodowych konferencjach naukowych (1958-2003)

Etnolingwistyka 20, 427-432

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Michał Łuczyński

MITOLOGIA SŁOWIAŃSKA NA MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJACH NAUKOWYCH (1958–2003)

Przedmiotem niniejszego artykułu jest tematyka wierzeń religijnych pogańskich Słowian w wystąpieniach na międzynarodowych zjazdach i konferencjach naukowych w 2. poł. XX — pocz. XXI wieku. Celem jest omówienie oraz podsumowanie tego okresu badań, których intensywny rozwój przyniósł znaczny postęp w poznaniu słowiańskiej kultury duchowej.

Źródła, na których oparto się w szkicu, obejmują przede wszystkim tomy pokonferencyjne, książki streszczeń wydawane po kolejnych konferencjach oraz bibliografie. W szczególności uwzględniono tu publikacje łączące się z Międzynarodowymi Zjazdami Słowistów, a także konferencjami specjalnie poświęconymi pogaństwu słowiańskiemu.

Należy wspomnieć, że tematyka ta pojawiała się dość często na pierwszych zorganizowanych międzynarodowych kongresach religioznawczych w ogóle. W latach 1900–1923 temat religii i mitologii Słowian pojawił się w wystąpieniach co najmniej 4 razy (Bystron 1924; BSM, nr 27). Dość wcześnie, bo w 1886 roku, problem przedchrześcijańskiej genyzy literatury ludowej u Słowian wywołał dyskusję między Hanuszem a O. Kolbergiem (ADLO, s. 36–40, 153–166). Kwestię tę poruszył E. Schneweis, postulując na I Zjeździe Słowistycznym w 1929 roku opracowanie w formie podręcznikowej wierzeń i obrzędów słowiańskich. Na II Zjeździe do tego pomysłu nawiązał Ch. Waka-relski (2 MSS: 55).

Po II wojnie światowej ilość wystąpień poświęconych ogólnie rozumianej tradycyjnej kulturze duchowej Słowian (w tym mitologii) wzra-

sta niemal z każdym następnym kongresem, by w 1998 roku osiągnąć liczbę ponad 20 wygłoszonych na ten temat referatów na XII Międzynarodowym Zjeździe Słowistów w Krakowie (statystycznie przedstawia to wykres poniżej).

Równocześnie ze Zjazdami Słowistów organizowano kongresy innego typu: archeologiczne, antropologiczne i etnograficzne, językoznawcze, dialektologiczne, historyczne i inne, na których interesująca nas problematyka pojawiała się dość często.

Specjalnie temu zagadnieniu poświęcono także kilka interdyscyplinarnych konferencji naukowych. Pierwszą tego typu była zorganizowana w Kielcach (Polska) sesja pt. „Religia pogańskich Słowian”, która odbyła się 14–15 lutego 1967 w Muzeum Świętokrzyskim. Wybór miejsca nie był przypadkowy z uwagi na bliskość domniemywanego ośrodka kultowego na Łysecu, a okazję do zorganizowania tego spotkania stanowiły obchody milenium chrztu Polski.

Drugim podobnym wydarzeniem było dopiero sympozjum zorganizowane w Brukseli (Belgia) 21–24 maja 1980. Kolejne zjazdy, które jednak przybrały wyraźny profil archeologiczny, odbyły się w Prilepie (Jugosławia) w 1986 roku i w Gdańsku (Polska) w 1987 roku.

Kolejna i ostatnia — jak dotąd — międzynarodowa konferencja naukowa o interdyscyplinarnym charakterze odbyła się w 1995 pod nazwą „Mity i wierzenia pogańskich Słowian i Baltów” w Baranowie Sandomierskim k. Kielc (Polska).

Poruszana na wymienionych tu naukowych konferencjach tematyka obejmowała szeroki zakres zagadnień, wiążących się z badaniami językoznawczymi, folklorystycznymi, historycznymi, archeologicznymi itd. W tej też kolejności zostaną następnie omówione najistotniejsze referaty poświęcone różnym aspektom badań religioznawczych nad Słowianami.

Przełęcz tematyki dotychczasowych zjazdów najlepiej rozpocząć od prac językoznawczych podejmujących problem leksyki kultury

duchowej i na podstawie jej analizy usiłujących zrekonstruować ważniejsze rysy tradycyjnego światopoglądu Słowian. Podjęli się tego zadania m.in. T. E. Lukinova (9 MSS), A. F. Żuravlev (12 MSSa: 225–6) i I. A. Sedakova (13 MSS: 215). Na materiale dialektów kaszubskich kwestią tą zajęła się m.in. H. Popowska-Taborska (Baranów 144–157), a serbo-chorwackim S. Botica (11 MSS: 94). Wpływem słowiańskim w rumuńskiej leksyce religijnej poświęcił referat Z. Wittoch (Slaventum 1, 158–164). Próby te pokazują rolę słownictwa gwarowego, a także analiz etymologicznych w badaniu wierzeń. Są przy tym dość reprezentatywne dla tego zakresu badań, który wiąże się z leksyką kultury duchowej.

Inna, warta wymienienia, grupa to teksty poruszające zagadnienie leksyki mitologicznej u Słowian (teonimii, demonimii). W omawianym okresie pierwszy zwrócił na to uwagę R. Jakobson (6 MSS; 7 MKAEN), postulując włączenie do badań językoznawstwa indoeuropejskiego. Potem problemy teonimii podejmowali, reprezentując bardzo różne podejścia: J. Schütz (Slaventum 1, 86–93), L. Moszyński (11 MSS), V. V. Martynov (Baranów 185–189) czy N. I. Zubov (12 MSSa: 271–2); poszczególnymi nazwami bóstw zajmowali się m.in. E. Zajkovski (12 MSSb: 271–2) i V. Živančević (7 MKAEN) — Welesem, O. Kuročkin (11 MSS: 352) — Mokošą i in.

Dużą wartość mają studia podejmujące próbę odtworzenia drogą analiz lingwistycznych mitologicznych wyobrażeń Słowian. Wśród nich wymienić trzeba przede wszystkim rozprawy V. V. Ivanova i V. N. Toporova (5 MSS; 7 MSS; 12 MSSa: 216). Autorzy ci są twórcami teorii kosmogonicznego mitu pojedynku Peruna z Welesem, który odtwarzają z wykorzystaniem szerokiej bazy materiałowej w perspektywie bałto-słowiańskiej, a także indoeuropejskiej. Idąc podobną drogą, Radoslav Katičić postawił hipotezę co do istnienia w zaginionej mitologii Słowian „mitu płodności”, opowiadającego o śmierci i odrodzeniu bóstwa wiosny Jarily-Jarowita, zreferowaną na MSS dwukrotnie (10 MSS, 11 MSS: 69–70). Problemu rekonstrukcji mitologicznych dotyczą też prace T. V. Civ’jan (np. na 10 MSS) oraz zbiorowe opracowanie L. G. Nevskiej, T. M. Nikolajewej, I. A. Se-

dakowej i T. V. Civ’jan (12 MSSa: 207), będące próbami odtworzenia niektórych rysów kosmogonii czy eschatologii słowiańskiej.

Licznie reprezentowana na zjazdach slawistycznych była tematyka demonologii słowiańskiej. Nazwy demonów analizowali w swoich wystąpieniach m.in. J. L. Perkovskij (8 MSS: 145), G. Maiello (13 MSS: 59–60) czy E. Thau-Knudsen (13 MSS: 67) — wampir; M. S. Filipović (Slaventum 1, 105–113) — nawie; R. W. Brednich (Slaventum 1, 132–139) — rodzanice; L. Radenkovic (12 MSSb: 104) — diabeł; oraz S. Petkova (12 MSSb: 50) — demonimy oznaczające choroby i in. Warte odnotowania są również wystąpienia I. Ito, który omówił m.in. leksemy vij, wilkołak, wilczy pasterz, południca itd., prezentując częściowo nowe podejście do tego tematu (10 MSS; 11 MSS: 98; 12 MSSa: 97–98). Dyskusyjne są tezy referatu F. Yevseyeva (13 MSS: 244), a także niektórych innych.

Istotne miejsce w tematyce obrad zajmowały problemy folklorystyki i etnografii. Jak wykazuje analiza, do częstszych należały w sposób ogólny traktujące o folklorze krajów słowiańskich teksty V. P. Anikina (9 MSS: 171; 10 MSS) — folklor rosyjski; A. Fjadosika (12 MSSb: 22) — białoruski; R. Panoski (8 MSS: 128) — bułgarski; A. Kalojana (9 MSS) czy T. Vražinovskiego (12 MSSb: 12) — macedoński. Przedchrześcijańskie elementy mitologiczne w epice ludowej były przedmiotem referatów D. Burkhart (6 MSS), H. Czajki (6 MSS; 7 MSS; 12 MSS), N. Kilibarda (10 MSS) — w eposie serbskim; J. Doschek (12 MSSb: 12) — w ludowej prozie słowackiej. Zjawiskiem synkretyzmu pogańsko-chrześcijańskiego w ludowych wierzeniach o świętych prawosławnych zajmował się S. Zečević (Slaventum 1, 120–125). Wymienić w związku z tym należy ponadto ujęcia porównawcze międzysłowiańskie, np. A. Afanasiewa-Koleva analizowała jugosłowiańskie pieśni hajduckie i rosyjskie byliny pod kątem obecności w nich śladów mitologicznych (10 MSS); K. Wrocławski przebadał podania wierzeniowe polskie i bałkańskie itd. (10 MSS; 13 MSS: 157).

Obrzędowość kalendarzowa kompleksowo przebadana została np. w studiach V. K. Sokolovej (8 MSS: 146; 9 MSS; 10 MSS). Obrzędowi pogrzebów wiosny uwagę poświęcił V. J.

Gusev (10 MSS), problem wschodniosłowiańskich rusalii podsumowała T. D. Zlatkovskaja (8 MSS: 163) itp. Obrzędowości rodzinnej poświęcili swe wystąpienia m.in. A. V. Gura (13 MSS: 202) — obrzęd weselny, czy N. N. Veleckaja (6 MSS) — rytuał pogrzebowy. Zagadnienie relacji tekst — rytuał scharakteryzowała L. N. Vinogradova (11 MSS). Problematykę demonologii słowiańskiej w przekazach folkloru podsumowuje ta badaczka w kilku wystąpieniach (10 MSS; 12 MSSb: 212; 13 MSS: 182). Uwagę poświęciła jej także E. E. Levkiewskaja (13 MSS: 207).

Zauważalne miejsce zajmowało również podejście historyczne w badaniu wierzeń Słowian. Szczególnie widoczne jest ono w referatach A. Gieysztor (Bruksela; Baranów = Gieysztor 2006: 295–302), a także S. Byliny (Baranów 9–25). Przemianom ideologicznym w procesie przyjęcia chrześcijaństwa na Rusi poświęcili swoje wystąpienia N. N. Toločko (11 MSS: 99–100) oraz Nikołaj F. Kotljar (Baranów 53–69). Proces chryścianizacji Połabian opisał B. Meriggi (Slaventum 2, 46–54), itd.

Znaczną część referatów stanowią sprawozdania archeologiczne. Są one na ogół poświęcone miejscom sakralnym, ośrodkom kulturowym itd. Na szczególną uwagę zasługuje wśród nich zwłaszcza tekst V. V. Sedova (Bruksela 69–78), omawiający zjawisko pogańskich sanktuariów i posągów u Słowian wschodnich. Prezentuje on wyniki badań archiwalnych (ilustracje, rekonstrukcje itd.). Z tego samego powodu wartościowe wydają się artykuły W. Filipowiaka (Gdańsk 19–46; Slaventum 1, 75–80), a także np. H. Cehak-Hoľubiczowej (1 MKAS 5, 393–405; Kielce 69–80), I. S. Vinokura (1 MKAS 5, 378–384), Z. Rajewskiego (1 MKAS) i in. Sporo miejsca zajmuje problematyka obrzędowości pogrzebowej w świetle znalezisk archeologicznych — np. w pracach H. Zoll-Adamiłkovej (9 MSS; Baranów 174–184), V. J. Petruchina (12 MSSb: 200–201), ich związek z wątkami wierzeniowymi itd. Próby rekonstrukcji mitologicznych na podstawie ikonografii stanowią referaty Z. Klanicy (12 MSSb: 64) czy B. A. Rybakowa (1 MKAS 5, 352–367). Problematykę archeologiczną w badaniach religii omawiają również: W. Szafranski (1 MKAS 2, 379–

382), J. Gąsowski (Kielce 47–60; Baranów 43–52; Gdańsk 12–17).

Wreszcie, podkreślić trzeba znaczenie wypowiedzi o charakterze teoretycznym i metodologicznym. Świadczą one bowiem, iż również ogólna refleksja nieobca była badaczom podejmującym temat słowiańskich wierzeń. Wymienić należy tu w pierwszym rzędzie V. V. Ivanova (7 MSS), a także L. Moszyńskiego (Baranów 100–112) — o języku jako jednym ze źródeł badań oraz o metodzie etymologicznej i filologicznej w badaniach językoznawczych. Na uwagę zasługują również artykuły N. I. i S. M. Tolstojów o metodzie dialektologicznej (8 MSS: 55), a także A. F. Žuravleva o znaczeniu słownictwa dialektalnego w badaniach mitologicznych (13 MSS: 222). Godny wymienienia jest także tekst V. Fransa o metodzie porównawczej (5 MSS: 438).

Na zakończenie warto zatrzymać się nad dwoma zagadnieniami stale powracającymi w wystąpieniach. Pierwszym z nich jest znaczenie studiów religioznawczych w badaniach etnogenetycznych nad Słowianami. Różne punkty widzenia tego problemu prezentują publikacje V. V. Ivanova i V. N. Toporova (9 MSS) czy V. V. Martynova (11 MSS: 72) — z jednej strony, a J. Kamockiego (1 MKAS 1, 203–206) i K. Wrocławskiego (np. 9 MSS) — z drugiej. Niemniej jednak prace te zwróciły uwagę, że leksyka mitologiczna czy podania wierzeniowe mogą być rozpatrywane w kontekście dochodzenia pierwotnych siedzib Praslówian i ich dalszych wdrówek jako odzwierciedlenie ich światopoglądu. W związku z tym wart przytoczenia jest np. artykuł A. Pleterskiego (Baranów 113–115), będący próbą zrewidowania teorii G. Dumézila odnoszonej do Praslówian i in.

Kolejną kwestią jest funkcjonowanie elementów mitologii Słowian w literaturze wyśokoartystycznej narodów słowiańskich współcześnie. Problem ten omawiali w swoich wystąpieniach m.in. O. Dej, O. I. Zilinskij, P. F. Kirciv, N. S. Sumada (5 MSS: 435), E. Loghinovskij (7 MSS: 74), H. Czajka (9 MSS), W. Rudnik, D. Segal (12 MSSb: 92), D. Ajdačić (12 MSSb: 98), K. Skupejko (12 MSSb: 280), A. Veselovska, O. Kovalchuk (12 MSSb: 285), J. L. Conrad (13 MSS: 253–4). Mitologizm (folklorizm)

w literaturach narodowych przybierał niejednokrotnie postać np. obecności leksyki mitologicznej w poezji, elementów tradycyjnego światopoglądu w utworach literackich, teatralnych itp. Wymienione prace wykazują silną obecność tego typu odniesień intertekstualnych w literaturach słowiańskich, dowodząc tym samym znacznego wpływu tradycyjnego mitologicznego obrazu świata na nowożytną sztukę.

Reasumując ten krótki przyczynek do historii badań nad mitologią słowiańską, kilka wniosków. Przegląd wykazał, że w omawianym okresie zainteresowanie badaczy dotyczyło rozmaitych problemów lingwistyki, onomastyki, folklorystyki i archeologii, a ponadto literaturoznawstwa, przynosząc w kwestiach dotyczących badań mitologicznych szereg wartościowych i nowatorskich opracowań, a nadto odpowiedzi na kilka zasadniczych pytań.

Przed wszystkim, termin „mitologia”, stosowany dotychczas w literaturze przedmiotu na zasadzie pewnego uproszczenia, nabrał w świetle badań ostatniego okresu zasadności. Słowianie znali mity religijne, a pewne ich rysy, rekonstruowane metodami językoznawczymi, składają do stwierdzenia, iż była to mitologia zbliżona typologicznie do pozostałych tradycji indoeuropejskich — najbardziej może Bałtów i Indoirańczyków. Por. na ten temat studia V. V. Ivanova, V. N. Toporova, R. Katičica i in.

Inna obiekcja ujawniająca się w literaturze zagadnienia — co do dawności genezy tego systemu — odpada po wykazaniu przez R. Jakobsona, V. V. Ivanova i V. N. Toporova istnienia indoeuropejskiej warstwy w leksyce mitologicznej Prasłowian, co implikuje przesunięcie czasu jej powstania na okres przed I tys. p.n.e.

Wreszcie, wydaje się, że upadł mit o niedostatecznej podstawie źródłowej do badań, który zakwestionowały prace tego rodzaju, co V. V. Sedova i W. Filipowiaka (jeśli chodzi o archeologię) i wiele innych. W rezultacie, na początku XXI wieku można mówić o nieporównywalnie bardziej rozpoznanej faktografii w zakresie materialnych i niematerialnych przejawów kultury duchowej Słowian.

Największy postęp w badaniu i poznaniu wierzeń Słowian wydają się obiecywać jednak rozprawy N. I. i S. M. Tolstojów (np. MSS 1978),

reorientujące teoretyczno-metodologiczne podstawy dotychczasowych badań w tym zakresie.

Można więc powiedzieć, że 2. poł. XX wieku przyniosła znaczny postęp w poznaniu mitologii Słowian, wzbogaciła metodologię i bazę materiałową do przyszłych badań. W znacznym stopniu przyczyniły się do tego artykuły i referaty wygłaszane na międzynarodowych konferencjach naukowych. Chociaż opisany tu dorobek tych zjazdów to jedynie wycinek z całej, obszernej literatury zagadnienia powstałej w ostatnich dekadach, jest on reprezentatywny dla stanu badań u progu XXI wieku. Odzwierciedla zróżnicowanie problematyki i stanowisk metodologicznych różnych dyscyplin naukowych, w ramach których powstawały prace na temat wierzeń religijnych Słowian.

Choć można odnieść wrażenie, że ożywione zainteresowanie tą tematyką ze strony etnolingwistyki prawdopodobnie zmaleje (vide: zakończenie prac nad słownikiem „Slavjanskije drevnosti”), pozostaje mieć nadzieję, że wysiłki badaczy na tym polu nie ustaną, w związku z czym można liczyć na niejedno uzupełnienie w stanie wiedzy o tej, tak przecież — wydawałoby się — dogłębnie już przebadanej, stronie historii kultury narodów słowiańskich.

Źródła

- ADLO — *Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce*, t. 5, Kraków 1886.
- Baranów — *Konferencja „Mity i wierzenia pogańskich Słowian i Bałtów” w Baranowie k. Sandomierza: materiały*, „Światowit” t. 40, 1995.
- BJS — *Bibliografia językoznawstwa sławistycznego*, red. Zofia Rudnik-Karwatowa, Warszawa 1995 — 2003.
- Bruksela — *Symposium international et pluridisciplinaire sur le paganisme slave, Bruxelles, Gand, 21–24 mai 1980. Contributions*, „Slavica Grandensia” 7/8–1980/1981.
- BSM — *A bibliography of Slavic mythology*, by Mark Kulikovski, Columbus 1989.
- Gdańsk — *Wierzenia przedchrześcijańskie na ziemiach polskich*, red. Marian Kwapiński, Henryk Paner, Gdańsk 1993.

- Gieysztor 2006 — Aleksander Gieysztor, *Mitologia Słowian*, opr. Aneta Pieniądz, Warszawa.
- Kielce — *Religia pogańskich Słowian. Sesja naukowa w Kielcach*, Kielce 1968.
- 7 MKAEN — VII *Международный конгресс антропологических и этнографических наук. Москва (3–10 августа 1964 г.)*, том V, VIII, Москва 1970.
- 1 MKAS — I *Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej. Warszawa 14–18 IX 1965*, red. Witold Hensel, t. 1–7, Wrocław — Warszawa — Kraków 1968–1972.
- 1 MSS — *1 sjezd slovanských filologů v Praze 1929. Bibliografie*, sost. R. Rejnikova, Praha 1968.
- 2 MSS — *2. Mezinárodní sjezd slavistu: Warszawa 1934. Bibliografie*, sest. Eva Velínska a kolektiv, Praha 1972.
- 3 MSS — *3. Mezinárodní sjezd slavistu. Beograd 1939. Bibliografie*, sest. E. Velínska, Praha 1978.
- 4 MSS — *4. Mezinárodní sjezd slavistu: Bibliografie přednášek*, sest. D. Mařešova, H. Prochazkova, „Slavia” 1959, 28, N 3, 476–488.
- 5 MSS — *5. Mezinárodní sjezd slavistu v Sofii 1983: Bibliografie přednášek*, sest. D. Mařešova, „Slavia” 1964.
- 6 MSS — *6. Mezinárodní sjezd slavistu v Praze 1968 (7. až 13. Srpna). Bibliografie*, zpr. dr. Eva Velínska, Praha 1969.
- 7 MSS — *7. Mezinárodní sjezd slavistu Warszawa 1973 (21–27.8). Bibliografie*, sest. Eva Velínska, Praha 1976.
- 8 MSS — *8. Mezinárodní sjezd slavistu: Bibliografie*, zprac. E. Velínska, Praha 1981.
- 9 MSS — *9. Mezinárodní sjezd slavistu. Kyjiv 1983. (6.–14.9). Bibliografie*, zpr. Eva Velínska, Praha 1987.
- 10 MSS — *10. Mezinárodní sjezd slavistu Sofija 1988. Bibliografie*, díl I–II, zpr. Eva Velínska, Praha 1993.
- 11 MSS — *XI. medzinárodný zjazd slavistov. Zborník resumé*, Bratislava 1993.
- 12 MSSa — *XII Międzynarodowy Kongres Słowistów. Kraków 27 VIII–2 IX 1998. Streszczenia referatów i komunikatów. Językoznawstwo*, opr. Jerzy Rusek, Janusz Siatkowski, Zbigniew Rusek, Warszawa 1998.
- 12 MSSb — *XII Międzynarodowy Kongres Słowistów. Streszczenia referatów i komunikatów. Literaturoznawstwo. Folklorystyka. Nauka o kulturze*, opr. Lucjan Suchanek, Lidia Macheta, Warszawa 1998.
- 13 MSSa — *13. Mednarodni slavistični kongres Ljubljana, 15. – 21. Avgusta 2003. Zbornik povetkov, 1. Del. Jezikoslovje*, uredil France Novak, Ljubljana 2003.
- 13 MSSb — *13. Mednarodni slavistični kongres Ljubljana, 15. – 21. Avgusta 2003. Zbornik povetkov, 2. Del. Književnost kulturologja folkloristika, zgodovina slavistike. Tematski bloki*, uredila France Novak in Andreja Žele, Ljubljana 2003.
- Slaventum — *Das heidnische und christliche slaventum. Acta II Congressus internationalis historiae Slavicæ Salisburgo-Ratisbonensis anno 1967 celebrati*, b. II/1–2, Wiesbaden 1969.
- Sobótka — *Śladami dawnych wierzeń. Materiały z sesji w Sobótce*, Wrocław 1977.
- Spotkania Bydgoskie — Sławomir Moździoch (red.), *Człowiek, sacrum, środowisko. Miejsca kultowe we wczesnym średniowieczu*, Spotkania Bydgoskie IV, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Oddział we Wrocławiu, Wrocław 2000.

Literatura przedmiotu

- J. Adamczyk, *Mity i wierzenia pogańskich Słowian i Baltów. Konferencja międzynarodowa, Baranów Sandomierski 5–7 X 1995*, „Kwartalnik Historyczny” 1996, nr 1, 131–133.
- Jan Basara, *XI Międzynarodowy Kongres Słowistów (Bratysława 31.06–7.09.1993 r.)*, „Poradnik Językowy” 1993, nr 7, 424–427.
- Bystron 1924 — Stanisław Bystron, *Rozwój badań historyczno-religijnych*, „Przegląd Współczesny”, t. X, nr 27, 374–376.
- E. Eichler, *International Symposium ueber den slawischen Paganismus*, „Zeitschrift für Slawistik” 26 (1981)/2, 294–295.

- Bogusław Gediga, *„Religia pogańska Słowian” — konferencja naukowa w Prilepie w Jugosławii*, „Archeologia Polski” 1988, z. 1, 234–236.
- Gieysztor 2006 — Aleksander Gieysztor, *Mitologia Słowian*, opr. Aneta Pieniędzy, Warszawa.
- Witold Hensel, II Międzynarodowe Sympozjum Archeologii Słowiańskiej w Moskwie, „Slavia Antiqua”, t. 8, 1961, 293–294.
- Witold Hensel, III Międzynarodowe Sympozjum Archeologii Słowiańskiej, „Slavia Antiqua”, 8 (1961), 294–300.
- W. Hensel, *Starożytny „Kalendarz” słowiański*, „Slavia Antiqua”, 1962, t. IX, Warszawa-Poznań 1962, 396.
- Karel Horálek, *Folkloristika na VI. MSS*, „Slavia”, 1969, z. 3, 479–480;
- Zofia Kurnatowska, *VII Międzynarodowy Kongres Słowistów (Warszawa 21–27 VIII 1973 r.)*, „Slavia Antiqua” 1974, t. 21, Warszawa — Poznań 1975, 288.
- Kazimierz Majewski, [rec.] Kielce, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”, VII, Kraków 1971, 474–477.
- H. Swienko, *Kronika. VII Międzynarodowy Kongres Nauk Antropologicznych i Etnograficznych, Moskwa, 3–10 sierpnia 1964*, „Euhemer”, 1965, nr 3, 103–107;
- Henryk Swienko, [rec.] Kielce, „Euhemer”, nr 4 / 1969, 130–133.
- Bożena Tokarz, *XI Międzynarodowy Kongres Słowistów (Bratysława, 30 sierpnia–8 września 1993 r.)*, „Ruch Literacki” 1993, nr 6, 855–858.
- Helena Zoll-Adamikowa, *Sympozjum poświęcone poganizmowi słowiańskiemu*, „Slavia Antiqua”, 1981/1982.

Urszula Majer-Baranowska

O ETNOLINGWISTYCE NA POSIEDZENIU KOMITETU JĘZYKOZNAWSTWA PAN (WARSZAWA, 3 XII 2007)

Przedmiot i program etnolingwistyki były tematem posiedzenia plenarnego Komitetu Językoznawstwa PAN, które odbyło się 3 grudnia 2007 roku w Warszawie. W spotkaniu oprócz członków Komitetu uczestniczyło 20 członków Komisji Etnolingwistycznej oraz goście (m.in. doktoranci) zainteresowani tą problematyką. Obradami kierował prof. Maciej Grochowski — przewodniczący Komitetu Językoznawstwa PAN. Pierwszą część spotkania wypełniła prezentacja autorstwa trojga lubelskich autorów — prof. Jerzego Bartmińskiego, dr Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej i dr Joanny Szadury — rozwijająca główny temat obrad.

Jerzy Bartmiński w swoim wystąpieniu najpierw przedstawił formowanie się etnolingwistyki w perspektywie historycznej, a następnie zaprezentował własną koncepcję etnolin-

gwistyki jako dziedziny językoznawstwa, która skupia uwagę przede wszystkim na „kulturze w języku” (we wszystkich jego odmianach, nie tylko w tzw. języku ludowym), dąży do podmiotowej rekonstrukcji obrazu świata utrwalonego w języku (zgodnie z założeniami etnometodologii i etnonauki), analizuje sposoby organizowania treści poznawczych w języku (etnosemantyka), bada kulturowe aspekty kategorii i reguł gramatycznych oraz struktury zdania i tekstu (etnoskładnia, etnopoetyka); rozszerza przy tym pole swych obserwacji z systemu językowego na funkcjonowanie języka w aktach komunikacji oraz w wypowiedziach określonych stylowo i gatunkowo; tym samym etnolingwistyka wchodzi w bardzo ścisły związek z socjolingwistyką, psycholingwistyką i antropologią kulturową, zwłaszcza zorientowaną kognitywnie. „Etnolingwistyka jest nauką tożsamościową” — stwierdził referent, odwołując się do ujęcia wypracowanego wspólnie z Wojciechem Chlebą (zob. publikacja w niniejszym tomie „Etnolingwistyki”). W centrum badań etnolingwistycznych znajduje się według Jerzego Bartmińskiego etnosemantyka, oparta na siedmiu kluczowych pojęciach: 1) językowy ob-